

Žygio organizatorai:

RADVILIŠKIO RAJONO
SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS
PAVELDOSAUGOS SKYRIUS

RADVILIŠKIO
Miesto
Kultūros
Centras

Rėmėjai ir partneriai:

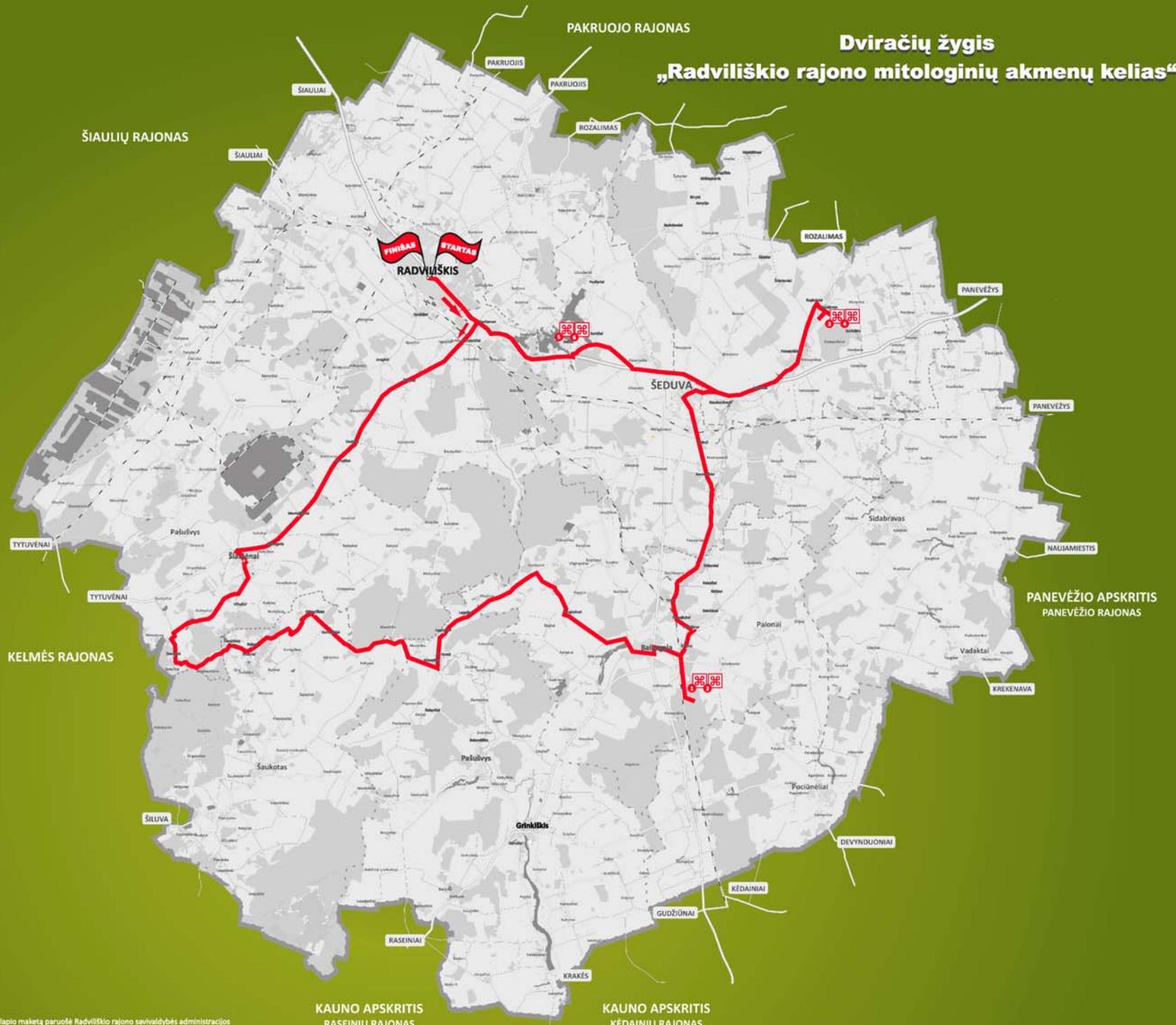

Baisogalos bendruomenė,
Daugėlaičių bendruomenė,
Šiaulėnų bendruomenė,
Stovykla „Robinzonai 2015“

Dviračių žygis finansuojamas
Radviliškio rajono savivaldybės
neklinojamomo kultūros paveldo
pažinimo skaidos
ir atgaliavimo programos
lėtimis

Naudota literatūra:

Kerbelytė, Bronislava. „Kai mitiniai gyveno. Padavimai apie miestus, ezerus, kalnus, akmenis.“ Vilnius, 1983 m., p. 48;
Kultūros ir istorijos leidiny „Radviliškio kraštas“. Radviliškis, 2013 m., Nr. 2 (19), p.5-8;
Lietuvos archeologijos draugijos narių rankraštų archyvas;
Šemės, Vytautas. „Daugyvėnas kraštas“. Kaunas, 1998 m., p. 27-31;

Kasmet Radviliškio miesto kultūros centro ir Radviliškio rajono savivaldybės administracijos Paveldos augos skyriaus pastangomis organizuojami dviračių žygiai po Radviliškio kraštą, siekiant iškilmingai paminėti Valstybės (Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo) dieną, tapo šaunia tradicija.

2015 m. liepos 4 – 5 d. surengtas dviračių žygis „Radviliškio rajono mitologinių akmenų kelias“ sukvietė dalyvius iš visos Lietuvos aplankytį Radviliškio kraštą stūksančius mitologinius akmenis, sudarę galimybes susipažinti su garbinga lietuvių tautos istorija ir išvysti gražiausius mūsų krašto kampelius.

Radviliškio rajono teritorijoje esantys mitologiniai akmenys nuo seno domina žmones, todėl dviračių žygio „Radviliškio rajono mitologinių akmenų kelias“ organizatorių tiki, kad šis informacinis – edukacinis leidinys Jums, gerbiamas skaitytojau, suteiks naudingos informacijos apie Radviliškio kraštą stūksančius mitologinius akmenis bei paskatinis juos aplankytį.

Mitologiniu arba apeiginiu akmeniu vadintamas istorinę, religinę ir kulturių vertę turintis riedulys arba akmuo. Mitologiniai akmenys gali būti jauvinių rūsių ir formų, su arba be išorinių žymybių, kurias jiems kadaise suteikė žmonės.

Šiuo metu Lietuvos kultūros vertibių registre yra įrengti 6 Radviliškio rajono teritorijoje stūksantys mitologiniai akmenys: Valatkonių akmuo vadintamas Angelo akmeniu, Valatkonių akmuo vadintamas Velnio akmeniu, Kleboniškių akmuo su dubenėliais, Akmuo vadintamas Ramytės aukuru, Verdulio akmuo vadintamas Velnio akmeniu, Prūdėties akmuo. Kiekvienas iš išvardintų mitologinių akmenų yra unikalus, todėl informacinio – edukacinių leidinių sudarytojai viliasi, kad pateikiama detalė informacija bus naudinga lietuviškam gamtovalizdžiui bei Lietuvos istorijai neabejingiemis žmonėms ir padės geriau pažinti Radviliškio kraštą.

Radviliškis Town Cultural Centre and Heritage Protection Department of Radviliškis District Municipality make effort to organize annual bicycle tours in Radviliškis region in order to celebrate Statehood or Coronation of Lithuanian King Mindaugas Day, so this has already become a great tradition.

Bicycle Tour "Along the paths of mythological stones in Radviliškis District" organized on 4 – 5 July 2015 invited participants from all over Lithuania to visit mythological stones located in Radviliškis region, provided them with an opportunity to get acquainted with the honourable history of the Lithuanian nation and to see the most beautiful spots in our region.

The mythological stones located in the territory of Radviliškis region have been a subject of people's interest since the ancient times, therefore the organizers of Bicycle Tour "Along the paths of mythological stones in Radviliškis District" believe that this information – educational publication will provide you, dear Reader, with useful information about the mythological stones located in Radviliškis region and will encourage you to visit them.

A boulder or a stone having a historical, religious, and cultural value is referred to as a mythological or a ritual stone. Mythological stones may come in different types and shapes, they may or may not have external marks made on them by people some time ago.

Currently there are 6 mythological stones located in the territory of Radviliškis region included in the Register of Cultural Values of Lithuania: the 1st Valatkonių Stone, which is also referred to as the Angel's Stone, the 2nd Valatkonių Stone, also known as the Devil's Stone, the Kleboniškių Stone with Hollows, the Stone referred to as Ramytės Altar, the Verdulio Stone, also known as the Devil's Stone, The Prudėties Stone. Each of the mythological stones mentioned above is unique, therefore the authors of this information – educational publication hope that the provided details would be useful to people, who are not indifferent to the Lithuanian landscape and the history of Lithuania, so they would help to get to know Radviliškis region better.

1 Valatkonių akmuo vadintamas Angelo akmeniu

Valatkonių akmuo vadintamas Angelo akmeniu stūksa Baisogalos girininkijai priklausančiame Valatkonių miške, Radviliškio rajono savivaldybės teritorijoje. 1998 m. liepos 14 d. akmuo įrašytas į Lietuvos kultūros vertibių registrą, jam suteiktas unikalus objekto kodas – 5544.

Pasak Radviliškio krašto žmonių padavimui, surinktų ir užrašytų Lietuvos archeologijos draugijos narių, senovėje pro šį akmenį ėjės vieškelis. Keliautojai tamsiomis naktimis nepastebėdavo riedulio, dažnai į jį atsirekdavate, ir tai meliodavę Aukščiausiojo nutrenkti akmenį nuo kelio, tai keikdavę kelia pastojujį milžiną. Todėl angelams iš aukštynių pabodus klausyti sumišiusių žmonių maldui ir nedurų kalbu, vieną griausmingą naktį jie tą akmenį pakėlę, nuskraidinę bei numetę giliai į mišką, kad niekam nesipainiotų. Nuo to karto žmonės pramинė riedulį – Angelo akmeniu.

The 1st Valatkonių Stone, which is also referred to as the Angel's Stone, stands in Valatkonių Forest, which is a part of Baisogala Forestry, in the territory of Radviliškis District Municipality. The Stone was included in the Register of Cultural Values of Lithuania on 14 July 1998 and it was assigned a unique object code: 5544.

According to the legends told by the people in Radviliškis region collected and written down by the members of the Lithuanian Archaeological Society, a public road used to lead right past this Stone in the ancient times. Travellers often failed to notice this boulder at dark nights and hit it so they used to pray to God asking to strike this Stone away from the road or they used to swear at the giant standing in their way. The angels high above got tired of listening to prayers and ill-intended speaking of bewildered people, so one thundering night they lifted up this Stone, flew it deep into the forest and dropped it there so that it would not get in anyone's way. Since then people have been referring to the boulder as the Devil's Stone.

2 Valatkonių akmuo vadintamas Velnio akmeniu

Valatkonių akmuo vadintamas Velnio akmeniu stovi Baisogalos girininkijai priklausančiame Valatkonių miške, Radviliškio rajono savivaldybės teritorijoje. 1998 m. liepos 14 d. akmuo įrašytas į Lietuvos kultūros vertibių registrą, jam suteiktas unikalus objekto kodas – 5544.

Aš Valatkonių akmenį vadinančią Velnio akmenį yra išlikę įdomių padavimų, užrašyti Bronislavos Kerbelytės. Seni žmonės pasakoja, kad kažkada vėliai vilki didelį akmenį žeme, norėdama juo užverti Baisogalos bažnyčios duris, bet nespėjo igyvendinti piktų savo kėslį, nes pragydo gaidys. Iki šiol nuo to vilkimo išlikęs gilius griovys, pats akmuo skilęs pusiau nuo nelabio pritrūkintos grandinės, o ant riedulio paviršiaus atsiradę iðubimai velnio kojų esą išpausti.

Anot kitos padavimo, baudžiavos laikais, kai bajorai turėjo galios, Velnio akmuo skyré Baisogalos dvaro pono Komaro mišką nuo valstiečio Kadaro valdų. Kartą ponas Komaras užsimané paleikesti savo ir valstiečio Kadaro valdų ribas, tvirtindamas, kad nuo akmens, atskaičiu penkoliaka metrų į Kadaro pusę, teisias į žemę. Tarp valdų savininkų klio ginčas, kurio metu akmuo buvo perkeltas į naują vietą ir netekės savo žemės gabalą, Kadara émė ieikti Komara. Nelabasis, išgirdęs žmogaus keiksmus, vieną audringą naktį su treksnu pernešé riedulį atgal į Komarų priklausiusi mišką lygiai tiek pat, kiek ponas buvo akmenį nukélęs į Kadaro žemę. Nuo to karto žmonės pramínė riedulį – Velnio akmeniu.

The 2nd Valatkonių Stone, which is also referred to as the Devil's Stone, stands in Valatkonių Forest, which is a part of Baisogala Forestry, in the territory of Radviliškis District Municipality. The Stone was included in the Register of Cultural Values of Lithuania on 14 July 1998 and it was assigned a unique object code: 5543.

There are many interesting legends about the 2nd Valatkonių Stone, also known as the Devil's Stone, written down by Bronislava Kerbelytė. The elderly people tell that some time ago the Devil was dragging a huge stone on the ground intending to use it for blocking the door of Baisogala Church, but he did not manage to implement his evil intentions before a rooster started crowing. This dragging has left a deep ditch, which can be still seen even nowadays, the Stone itself was split in halves by the chain that the Devil had fixed to the Stone, and hollows were imprinted on the surface of the Stone right where the Devil had set his feet.

According to the other legend, at the times of serfdom, when the noblemen were still influential people, the Devil's Stone used to be a landmark separating the forest of Komaras, Lord of Baisogala Manor, and the holdings of peasant Kadara. Once upon a time Lord Komaras decided he wanted to change the borderlines between his and peasant Kadara's holdings, claiming that his land was expanding to Kadara's side by fifteen meters from the Stone. A dispute started between the owners of the holdings within the course of which the Stone was removed to a new place and Kadara, who lost a piece of his land, started cursing at Komaras. The Devil heard the man's cursing so one stormy night he took the boulder to the forest that belonged to Komaras with a bang exactly the same distance as the Lord has moved the Stone to Kadara's land. Since then people have been referring to the boulder as the Devil's Stone.

3 Kleboniškių akmuo su dubenėliais

Kleboniškių akmuo su dubenėliais stūksa Pakalniškių seniūnijos Kleboniškių kaimo laukose, Radviliškio rajono savivaldybės teritorijoje. 1997 m. gruodžio 31 d. akmuo įrašytas į Lietuvos kultūros vertibių registrą, jam suteiktas unikalus objekto kodas – 16168. Pasak archeologo Liberto Klimkos, tyrinėjus istorinę Raginėnų vietovę, per visą viršulinę Ramytės aukuro dalį iškapotas griovelis-iškirta buvo naudojama ne tik aukojimui, bet ir viziravimui – senovinės metų laiku nustatymui pagal dangaus kūnų judėjimą stebėjimą. Akmens iškirta yra nukreipta į kalvą, esančią Šalia Raginėnų pilakalnio, kurioje II-III amžiuje po Kristaus buvo įrengtas pikkypinas. 105 laipsnių azimutus atitinką Saulės patekėjimą balandžio mėnesio pabaigoje ir rugpjūčio mėnesio pradžioje. Pirmoji data yra sijamai su baltų mitologijoje svarbių pirmosios vago švente, antroji – su paukščių išlekimui. Svarbu paminti, kad Ramytės aukuras stūksa ant Ramytės upelio kranto, kuris vardinės mena sakralinė akmens paskirti. Pasakojama, jog senovės laikais šventame miške sunkiai pasiekiamoje vietoje nekaltais mergelės – vaidilės Šalia akmens kūrėdavo šventają ugnį, o senas žynys – vaidila, siekdamas numaldyti dievų rūstybę, ant akmens aukodavo žmonių aþnešamas aþnasas.

The Stone, referred to as the Ramytės Altar, stands on the fields in Daukoniu Village in Pakalniškių Eldership in the territory of Radviliškis District Municipality. The Stone was included in the Register of Cultural Values of Lithuania on 13 January 1999 and it was assigned a unique object code: 13126. According to archaeologist Libertas Klimka, who has been researching the historical Raginėnai area the groove – cut out over the entire top part of Ramytės Altar shows that it was used not only for offering sacrifices but for viziering, i.e. the ancient determination of the seasons based on observation of movement of the celestial bodies. The cut out in the Stone is directed towards the hill located near Raginėnai Mound where barrows used to be installed in the 2nd - 3rd century AD. 105 degree in azimuth corresponds to Sunrise in the end of April and in the beginning of September. The first date is associated with the first bed celebration, which is considered important in the Baltic mythology, and the second one is associated with birds migrating South. It is important to mention that Ramytės Altar stands on the bank of the Rivulet Ramytė the name of which is associated with the sacral purpose of the Stone. It is said that during the ancient times virgin maidens – priestesses, used to stoke the fire near the stone in the holy forest in a location difficult to reach, meanwhile the old oracle – the priest, used to offer the sacrifices brought by the people on the stone in order to pacify the wrath of the Gods.

The Kleboniškių Stone with Hollows stands on the fields in Kleboniškių Village in Pakalniškių Eldership in the territory of Radviliškis District Municipality. The Stone was included in the Register of Cultural Values of Lithuania on 31 December 1997 and it was assigned a unique object code: 16168. According to archaeologist Libertas Klimka, who has been researching the historical Raginėnai area, the hollows carved in the stone were intended for offerings and associated with the cult of the ancient Baltic pixies. Flowers, their blossoms, and petals used to be offered to pixies. It is told that women, who could not get pregnant but wanted a baby, used to bring the most beautiful wild flowers and offered them to the pixies asking for guardianship of the pixies, who were considered as the ones who brought happiness, joy, and fertility to people.

4 Akmuo vadintamas Ramytės aukuru

Akmuo vadintamas Ramytės aukuru stovi Pakalniškių seniūnijos Daukoniu kaimo laukose, Radviliškio rajono savivaldybės teritorijoje. 1999 m. sausio 13 d. akmuo buvo įrašytas į Lietuvos kultūros vertibių registrą, jam suteiktas unikalus objekto kodas – 16209. Pasak archeologo Liberto Klimkos, tyrinėjus istorinę Raginėnų vietovę, per visą viršulinę Ramytės aukuro dalį iškapotas griovelis-iškirta buvo naudojama ne tik aukojimui, bet ir viziravimui – senovinės metų laiku nustatymui pagal dangaus kūnų judėjimą stebėjimą. Akmens iškirta yra nukreipta į kalvą, esančią Šalia Raginėnų pilakalnio, kurioje II-III amžiuje po Kristaus buvo įrengtas pikkypinas. 105 laipsnių azimutus atitinkant Saulės patekėjimą balandžio mėnesio pabaigoje ir rugpjūčio mėnesio pradžioje. Pirmoji data yra sijamai su baltų mitologijoje svarbių pirmosios vago švente, antroji – su paukščių išlekimui. Svarbu paminti, kad Ramytės aukuras stūksa ant Ramytės upelio kranto, kuris vardinės mena sakralinė akmens paskirti. Pasakojama, jog senovės laikais šventame miške sunkiai pasiekiamoje vietoje nekaltais mergelės – vaidilės Šalia akmens kūrėdavo šventają ugnį, o senas žynys – vaidila, siekdamas numaldyti dievų rūstybę, ant akmens aukodavo žmonių aþnešamas aþnasas.

The Verdulio Stone, also known as the Devil's Stone, stands in the surroundings of Verdulio Village, which is a part of Radviliškis Eldership, in the territory of Radviliškis District Municipality. The Stone was included in the Register of Cultural Values of Lithuania on 13 January 1999 and it was assigned a unique object code: 16209. According to the stories told by the elderly people in Radviliškis region, earlier the devils used to race over the world at nights competing with each other who would bring the heaviest stone faster and further. One of the devils was running with a huge boulder on his back when a rooster started crowing. The devil threw away the boulder even causing the ground to shake and ran away. When the night was over, people saw the Devil's Stone in the morning.

The Stone, referred to as the Ramytės Altar, stands on the fields in Daukoniu Village in Pakalniškių Eldership in the territory of Radviliškis District Municipality. The Stone was included in the Register of Cultural Values of Lithuania on 13 January 1999 and it was assigned a unique object code: 13126. According to the stories told by the elderly people in Radviliškis region, earlier the devils used to race over the world at nights competing with each other who would bring the heaviest stone faster and further. One of the devils was running with a huge boulder on his back when a rooster started crowing. The devil threw away the boulder even causing the ground to shake and ran away. When the night was over, people saw the Devil's Stone in the morning.

The Prudėties akmuo stovi Radviliškio seniūnijai priklausantį Verdulio kaimo apylinkėse, Radviliškio rajono savivaldybės teritorijoje. 1999 m. sausio 13 d. akmuo buvo įrašytas į Lietuvos kultūros vertibių registrą, jam suteiktas unikalus objekto kodas – 24699. Pasak padavimui, surinktų ir užrašytų Lietuvos archeologijos draugijos narių, senais laikais, kai gyveno milžinai, vienas jų alklydo, iš svetimo krašto, kur buvo daug „prūdių“ (venerinių) ir vaikščiojo po vietas apylinkes, ieškodamas kelio namo. Beklaudžiant po tais laikais dangų siekiančių medžių viršūnėmis augusi miškų, užkluko už storos šakos, kuri praplėše kelnešas ties kišenė skylę, o iš tos skylės, iškirsti akmuo, kurio joks žmogus savo rankomis iki šiol negali pajudinti.

The Prudėties Stone stands in the surroundings of Verdulio Village, which is a part of Radviliškis Eldership, in the territory of Radviliškis District Municipality. The Stone was included in the Register of Cultural Values of Lithuania on 13 January 1999 and it was assigned a unique object code: 24699. According to the legends collected and written down by the members of the Lithuanian Archaeological Society, during the ancient times when glances were still around, one of them wondered here from a foreign area with many ponds there and was walking around the local surroundings looking for his way home. As he was wandering in a forest with trees so high then that the tree tops were touching the sky he got caught by a thick tree branch and tore a hole in his trousers where his pocket was and a stone fell out through this hole that no man can still move this stone with his hands.

5 Verdulio akmuo vadintamas Velnio akmeniu

Verdulio akmuo vadintamas Velnio akmeniu stūksa Radviliškio seniūnijai priklausantį Verdulio kaimo apylinkėse, Radviliškio rajono savivaldybės teritorijoje. 1999 m. sausio 13 d. akmuo buvo įrašytas į Lietuvos kultūros vertibių registrą, jam suteiktas unikalus objekto kodas – 16209. Pasak Radviliškio krašto senų žmonių pasakojimų, kilados velniai nukėlė arba iš velnų nukėlė arba iš velnų lėkės su dideliu rieduliu atsidūrus, kol gaidys užgiedojo. Nelabasis svieðė akmenį, kad net žemė trinktelėjo ir dėjo į kojas. Iš ryto žmonės žiūri – po nakties nelabai akmuo atsirado.

The Verdulio Stone, also known as the Devil's Stone, stands in the surroundings of Verdulio Village, which is a part of Radviliškis Eldership, in the territory of Radviliškis District Municipality. The Stone was included in the Register of Cultural Values of Lithuania on 13 January 1999 and it was assigned a unique object code: 16209. According to the stories told by the elderly people in Radviliškis region, earlier the devils used to race over the world at nights competing with each other who would bring the heaviest stone faster and further. One of the devils was running with a huge boulder on his back when a rooster started crowing. The devil threw away the boulder even causing the ground to shake and ran away. When the night was over, people saw the Devil's Stone in the morning.

The Prudėties akmuo stovi Radviliškio seniūnijai priklausantį Verdulio kaimo apylinkėse, Radviliškio rajono savivaldybės teritorijoje. 1999 m. sausio 13 d. akmuo buvo įrašytas į Lietuvos kultūros vertibių registrą, jam suteiktas unikalus objekto kodas – 24699. Pasak padavimui, surinktų ir užrašytų Lietuvos archeologijos draugijos narių, senais laikais, kai gyveno milžinai, vienas jų alklydo, iš svetimo krašto, kur buvo daug „prūdių“ (venerinių) ir vaikščiojo po vietas apylinkes, ieškodamas kelio namo. Beklaudžiant po tais laikais dangų siekiančių medžių viršūnėmis augusi miškų, užkluko už storos šakos, kuri praplėše kelnešas ties kišenė skylę, o iš tos skylės, iškirsti akmuo, kurio joks žmogus savo rankomis iki šiol negali pajudinti.

The Prudėties Stone stands in the surroundings of Verdulio Village, which is a part of Radviliškis Eldership, in the territory of Radviliškis District Municipality. The Stone was included in the Register of Cultural Values of Lithuania on 13 January 1999 and it was assigned a unique object code: 24699. According to the legends collected and written down by the members of the Lithuanian Archaeological Society, during the ancient times when glances were still around, one of them wondered here from a foreign area with many ponds there and was walking around the local surroundings looking for his way home. As he was wandering in a forest with trees so high then that the tree tops were touching the sky he got caught by a thick tree branch and tore a hole in his trousers where his pocket was and a stone fell out through this hole that no man can still move this stone with his hands.